

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK
UNIVERSITETI**

AMALIY FANLAR FAKULTETI

G'ARB TILLARI KAFEDRASI

**XORIJIY TILNI O'QITISHDA INKLUZIV METODLAR VA
INNOVATSION TADQIQOTLAR MAVZUSIDAGI
RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA**

(ilmiy maqolalar to‘plami)

Toshkent – 2025

**“XORIJIY TILNI O'QITISHDA INKLUZIV METODLAR VA
INNOVATSION TADQIQOTLAR” MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA
ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA – Toshkent: TDSHU, 2025. – 291 b.**

To'plovchi va nashrga tayyorlovchi:

G'arb tillari kafedrası o'qituvchisi Musoyev Anvar

Mas'ul muharrir:

G'arb tillari kafedrası v.b. dotsenti, PhD, Abdullayeva Marxabo

Expertlar:

PhD, Saodat Saidakbarova - G'arb tillari kafedrası f.f.n. dotsenti

PhD, Nargiza Adambayeva - Oriental Universiteti f.f.n. dotsenti

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2025-yil 22-fevraldagi 6-sonli majlisi bayonnomasidan

“Xorijiy tilni o‘qitishda inkluziv metodlar va innovatsion tadqiqotlar”

respublika ilmiy-amaliy konferensiya to‘plami

2025-yil, 19-aprel

36	Karshibayeve Maftuna Gender konatatsiyasining nazariy kelib chiqishi	154
36	Karimova Diyora Abduvaxidovna Pragmatika va tilning kontekstdagi ishlatilishi	159
37	Musoyev Anvar Abduqodirovich The role of memory mechanisms awareness in efficient language learning and developing vocabulary memorization skills	160
38	Ergashev Doniyor Dovronovich Talabalarda lingvistik konpitensiyalarni rivojlantirish orqali til satxlarini o‘zlashtirish metodikasi	164
39	Sultanova Dilorom Baxadirovna Kommunikativ uslub strategiyalarini qo‘llash texnologiyasi va mashqlar tizimi	167
40	Xodiyeva Nozima Til va jamiyatning o‘zaro ta’siri	171
41	Юсупова Лобар Хусановна Анализ юмористического контента на английском языке с использованием лингвистических и дидактических стратегий	174
42	Fuzaylova Nargiza, Abdusamatova Sevinch Til ta’limiga oid kommunikativ, integrar va kompetensiyaviy yondashuvlar	177
43	Qo‘shbaqova Muhayyo Azamatovna Matnning muloqot jarayonidagi o‘rni	182
44	Shavkatova Mardona Gender tengligi haqidagi tadqiqotlar yuzasidan maqola	185
45	Habibova Muxabbat Fors tilidagi matn bilan ishlash usullari	188
46	Ходжаханов Музаффар Мухтарович Семантика терминов: основные подходы	192
47	Saidoripova Dilorom Fors tilida ot yasovchi prefiksallorlar	197
48	Saidrasulova Indiraxon Saidelshodxonovna Ingliz tilida xolat fe’llarining semantik tahlili	203
49	Uktamova Xilolaxon Dariy tilining hozirgi O‘rta osiyo va Afg‘oniston hududida tarqalishi va bu hududdagi tillar bilan o‘zaro munosabati	206
V. QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIK, CHOG‘ISHTIRMA TILSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK		
50	Abdullayeva Marxabo Milliy-madaniy komponent: mohiyati, turlari va tarjimada ifodalanishi	208
51	Abdurakhmonov Mirshod Olimjon o‘g‘li Main features of the use of Ergonymic units in English and Uzbek and their consideration in translation	212
52	Abidova Zilola, Xodjayeva Sevara Bexzodovna The Turkish language: A bridge of cultural identity, history, and modern expression	215
53	Adambaeva Nargiza The British library houses a collection of manuscripts in Turkish and other Turkic languages	217
54	Aripova Gulnoza Tulkunovna, Uzoqov Umid Valijon o‘g‘li	222

изучаемого языка, необходимо научить студента не только умению получать информацию на уровне содержания, но и определять национально-культурную составляющую текста, то есть понимать социокультурное содержание и социокультурный смысл читаемого материала. акцент на усвоении культурно значимой информации при чтении юмористических текстов оправдан еще и тем, что студенты-филологи готовы воспринимать и понимать социокультурный смысл текста.

Использованная литература:

1. Астафурова, Т.Н. Английский для социологов [Текст]: учебно- методическое пособие Т.Н.Астафурова. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2004. 104 с.
2. Конечкая В. П. Лексико-семантические характеристики языковых реалий // Великобритания.
3. Лингвострановедческий словарь / Сост. А. Рум. М., 2000. С. 532–538.
4. Культуроведческое наполнение учебных программ и учебной литературы по иностранному языку // Записки по германистике и меж-культурной коммуникации. Меж-кафедральный сборник научных трудов. – Пятигорск: ПГЛУ, 2006. - С. 100-104.
5. Карасик, А.В. Лингвокультурные характеристики английского юмора [Текст]: автореф. дис. канд. филол. наук А.В.Карасик. Волгоград, 2001. 23с.
6. Саланович Н. А. Обучение чтению аутентичных текстов лингвострановедческого содержания//Иностр.языки в школе. 1999.№1С.18-21
7. Materials on humorous content as a means of developing students' linguistic competence Barno Samatova, Lobar Yusupova news of uzmu journal 1 (1.2), 203- 207
8. Ingliz tilini o'qitishda grammatikaning o'rni Lobar Yusupova Xusanovna so'ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi 7 (1), 176-182

***TIL TA'LIMIGA OID KOMMUNIKATIV, INTEGRAR VA
KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVLAR***

Fuzaylova Nargiza Abdusamatovna

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti o'qituvchisi

nargizafuzaylova89@gmail.com

Abdusamatova Sevinch Abdumalik qizi

*Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Xorijiy filologiya
fakulteti, Ingliz tilshunosligi kafedrasida 1-kurs talabasi*

svnchabd@gmail.com

Annotatsiya: Bugunga qadar til o'qitish borasida ko'pgina metodlar ustida tadqiqot va tajribalar olib borilgan. Bular orasida kommunikativ, integrar va kompetensiyaviy yondashuvlar o'zining samaradorligi, tabiiyligi hamda ilmiy jihatdan yuqoriligi bilan ajralib turadi. Quyida ushbu yondashuvlar orqali leksik, grammatik, talaffuz tushunchalarini to'g'ri shakllantirish, o'rganuvchilar ongida bilimlar sistemasini muayyan uslubda tartiblash kabi jarayonlar aks ettiriladi.

Kalit so'zlar: *kommunikativ yondashuv, integrar yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv*

Abstract: To date, numerous studies and experiments have been conducted on various methods of language teaching. Among these, communicative, integrative,

and competency-based approaches stand out due to their effectiveness, naturalness, and strong scientific foundation. This paper explores how these approaches contribute to the proper formation of lexical, grammatical, and pronunciation skills, as well as the systematic organization of knowledge in learners' minds through specific methodological techniques.

Keywords: *communicative approach, integrative approach, competency-based approach*

Аннотация: До сегодняшнего дня было проведено множество исследований и экспериментов по различным методам преподавания языков. Среди них коммуникативный, интегративный и компетентностный подходы выделяются своей эффективностью, естественностью и высокой научной обоснованностью. В данной работе рассматриваются процессы правильного формирования лексических, грамматических и фонетических понятий, а также систематизации знаний учащихся с использованием этих подходов.

Ключевые слова: *коммуникативный подход, интегративный подход, компетентностный подход*

Kirish: "Yondashuv" atamasi adabiyotda ham keng ma'noda, ham tor ma'noda ishlatilishi mumkin. So'zning keng ma'nosidagi yondashuv haqida gapirganda, biz ushbu konseptsianing uchta tarkibiy qismini nazarda tutamiz: a) lingvistik tarkibiy qism-o'rganish uchun til vositalarini qanday tanlashimiz; b) didaktik komponent-biz qanday texnika va texnologiyalarni qo'llaymiz va o'quv materialini ishlab chiqishni qanday tashkil qilamiz; c) o'qitishning psixolingvistik asoslari-talabalar va o'qituvchilarning o'zni qanday, talabalar tomonidan til materialini idrok etishning o'ziga xos xususiyatlari qanday hisobga olingan.

Yondashuv – bu ta'lim jarayoniga bo'lgan umumiy qarash, ya'ni tilni qanday o'rgatish kerakligi haqidagi nazariy asos. Yondashuv o'qitish jarayonida qanday tamoyillarga asoslanish kerakligini belgilaydi. Har bir yondashuv turli metodikalarga yo'l ochishi mumkin

Kommunikativ yondashuv – bu usulning yetakchi yo'nalishi aloqa hisoblanadi. Talabalar o'zlarining til qobiliyatlari va ko'nikmalarini haqiqiy chet tillari bilan aloqa qilish sharoitlarida qo'llaydilar. Bunday imkoniyatlar tufayli o'quvchilar oldinroq olingan bilim va ko'nikmlardan foydalangan holda o'z fikrlarini chet tilida erkin bayon qilishlari mumkin. Kommunikativ yondashuv (inglizcha: communicative approach) chet tili o'qitishning asosiy metodologik yondashuvi bo'lib, o'quvchilarning real hayotdagi kommunikativ vaziyatlarga tayyorligini oshirishga qaratilgan. Bu yondashuvda tilning asosiy vazifasi — muloqot qilish va fikr almashish ekanligi ta'kidlanadi. Kommunikativ yondashuvning maqsadi nafaqat tilni o'rganish, balki o'rganilgan tilni o'quvchining shaxsiy va ijtimoiy muloqotida qo'llay olishidir. Kommunikativ yondashuvning asosiy maqsadi, asosan, til o'rganishning funksional aspektlariga e'tibor qaratishdir.

Boshqacha qilib aytganda, kommunikativ yondashuv – bu til o'qitishda asosiy e'tiborni o'quvchilarning muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratadigan ta'lim nazariyasi va uslubidir. Ushbu yondashuv tilni grammatik qoidalar majmuasi sifatida emas, balki real hayotiy muloqot vositasi sifatida o'rgatishni maqsad qiladi.

Kommunikativ yondashuv quyidagilar bilan tavsiflanadi

- a) til o'rganish – bu muloqot qilishni o'rganish;
- b) til individual sinov va xatolar tufayli yaratiladi.

Xitoy tilini o'rganishda kommunikativ yondashuv

Xitoy tilini o'qitish jarayonida birinchidan, o'z yurtida boshq amillat vakillarining madaniyatini qanday qabul qiladi. Ikkinchidan, talabaning intellektual va psixofiziologik mexanizmlari qanday ishlaydi, yuksak aqliy faoliyati qay darajada ishlaydi(bu juda muhimdir). Uchinchidan, bu talabalarning o'zaro dialekt madaniyatiga o'rgatadi, bu esa hozirgi zamonning eng dolzarb masalalaridir.

XX asrning 60-yillarida E.I.Passov xorijiy tillarni o'rganishda kommunikativ usulni ishlab chiqdi. U ning bu usuli 40 yil davomida Rossiya va boshqa shaharlarda ham foydalanib kelingan. Xorijiy tillarni o'qitishdagi kommunikativ usul unda turli xil modifikatsiyalardan foydalaniladi. Kommunikativ usul yondashuvi bu dasturlarni tuzib, xorijiy tillarni so'zlashuv uslubida qo'llay bilishdir.

Rossiyada chet tillarini o'qitishda kommunikativ usulning asoschisi Passov E. I., pedagogika fanlari doktori, professor, Rossiya Federatsiyasining xizmat ko'rsatgan fan arbobi, xorijiy tillarni o'qitish metodikasi sohasidagi taniqli olimdir. Aynan Passov E. I. o'qitishning kommunikativ usuli tamoyillarini ishlab chiqdi:

1. Nutq yo'nalishi prinsipi;
2. Uning shaxsiy jihatining etakchi roli bilan individuallashtirish prinsipi;
3. Funktsionallik prinsipi;
4. Vaziyat prinsipi;
5. Yangilik prinsipi.

Ta'limda integratsiya – bilimlarning bir-biri bilan organik birlashishi va yangi, yagona barqaror umumlashgan-yaxlit bilimni hosil qilish degan ma'nolarni anglatadi. Integratsiya tushunchasiga beriladigan ta'riflar turlicha bo'lib, bu ta'riflarning umumiylik tomoni: integratsiya atrofimizdagi borliqqa yaxlit, bir butun obyekt sifatida qarashga erishishdan iborat. "Integratsiya" tushunchasi bevosita XVIII asrlarda G.Spenser tomonidan qo'lyozmalarda qo'llanilgan.

Integrativ yondashuv – turli fanlardan olingan bilimlar, ko'nikma , malaka va tajribalarni hisobga olish, tayanish, birlashtirish va kompetentsiyalarini baravar rivojlanishini nazarda tutadi.

Psixologik turkum fanlarida barcha insonlarga xos bo'lgan fikrlash operatsiyalari bilish faoliyatining yaxlit qismi sifatida fikrlash strategiyalarining ko'p miqdordagi qismini tashkil qiladi hamda sintez orqali turli darajadagi va tavsifdagi tizimlarni birlashtiradi.

O'quv fanlariaro aloqadorlikni ta'minlashning didaktik jihatlari faqatgina muayyan o'quv fanlari mazmunida turli bilim va tushunchalarni ifodalash bilan cheklanib qolmaydi deyiladi. Rossiyalik tadqiqotchi L.V.Pivovarova ishlarida integrativ metodikaning ta'limga texnologik yondashuvlar tavsifi quyidagicha bayon qilingan: "integrativ metodika" atamasini qo'llashdan asosiy maqsad ta'limga texnologik yondashuvning asosiy xususiyatlarini aniqlab, ulardan foydalanishda pedagogik hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini uyg'unlashtirishni tatbiq qilish modellarini ishlab chiqishdir. Ta'lim jarayonida integratsiyalashgan

texnologiyalarning qo‘llanishi bir qancha didaktik, metodik va kognitiv omillarga bog‘liq. Ta‘lim jarayoni, uning sub‘ektlari va ob‘ekti o‘rtasidagi integrativ jarayonlarni tashkil qilishning o‘zi o‘quvchilarda o‘quv-bilish faoliyati natijasidagi kognitiv kategoriyalar asosidagi modellar mavjudligini taqozo qiladi. O‘quv fanlariaro aloqadorlikni ta‘minlashga oid pedagogik tadqiqotlarda uni mustaqil tadqiqot yo‘nalishi sifatida mujassam rivojlanayotgan shaxsga nisbatan pedagogik ta‘sir ko‘rsatish imkoniyati sifatida qarash lozim. So‘nggi yillarda amalga oshirilgan tadqiqotlarda o‘quv 466 fanlararo aloqadorlikning tarbiyaviy ahamiyatiga ham alohida e‘tibor qaratilmoqda. O‘quv fanlariaro aloqadorlik ta‘minlangan pedagogik sharoitda o‘qitish jarayonida tarbiyaviy tadbirlarni amalga oshirishda o‘qituvchining tutgan o‘rnini alohida ajratib ko‘rsatish lozim.

Integrativ yondashuvning asosiy tamoyillari

1. Fanlararo bog‘liqlik – ingliz tili boshqa fanlar (tarix, geografiya, biologiya va boshqalar) bilan bog‘langan holda o‘qitiladi.
2. Madaniy integratsiya – til o‘rganish jarayonida o‘quvchilar ingliz tilida so‘zlashuvchi mamlakatlarning madaniyati, qadriyatlari va an‘analari bilan tanishtiriladi.
3. Turli til ko‘nikmalarining uyg‘unligi – o‘quvchilar bir vaqtning o‘zida gapirish, tinglash, o‘qish va yozish kabi ko‘nikmalarni rivojlantiradilar.
4. Real hayotiy vaziyatlarda qo‘llash – til o‘rganish haqiqiy hayotiy tajribalarga asoslanadi, masalan, loyihalar, tadqiqot ishlari, multimedia resurslaridan foydalanish.
5. Muammoli ta‘lim – o‘quvchilarga muammolarni hal qilishga asoslangan topshiriqlar beriladi, bu ularning mustaqil fikrlashiga yordam beradi.

Kompetent yondashuv” tushunchasi XXI asr boshida ta‘limni modernizatsiya qilish muammolari va yo‘llari borasidagi munozaralar jarayonida ommalashdi. Rus tilshunosligida ta‘lim jarayoniga kompetent yondashuv masalasi dastlab I Zimnaya, A. Xutoritskiy, B. Elkonin kabi olimlar tomonidan tadqiq etilgan bo‘lib, ularning ishlarida kompetensiyaga ega mutaxassis nafaqat ma‘lum darajadagi bilim, ko‘nikma va malakalarga egaligi, balki ularni ish faoliyatida qo‘llay bilishi hamda samarali qo‘llashi bilan farq qiladi. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan o‘qitishning asosiy mohiyati kasbga yo‘naltiruvchi fanlardan tashkil qilingan ta‘lim-tarbiya jarayonida o‘quvchilar tomonidan egallangan bilim, ko‘nikma va malakalarni o‘z shaxsiy hayoti davomida shuningdek, kelgusi kasbiy va ijodiy faoliyatlarida qo‘llay olish kompetensiyalarini shakllantirishga yo‘naltirish sanaladi. *O‘quvchilarda shakllantiriladigan kompetensiyalar uch darajaga ajratiladi:*

- a) *tayanch kompetensiyalar;*
- b) *umumiy(predmetli) kompetensiyalar;*
- c) *xususiy kompetensiyalar.*

Kompetensiyaviy yondashuv – bu ta‘lim jarayonida asosiy e‘tiborni nazariy bilimlarni berishdan ko‘ra, o‘quvchilarning real hayotda kerakli bilim, ko‘nikma va malakalarni qo‘llay olish qobiliyatini shakllantirishga yo‘naltirgan uslubdir. Bu yondashuv ingliz tilini o‘qitishda ham keng qo‘llanilib, o‘quvchilarni muloqotga

tayyorlash, turli vaziyatlarda til bilimlaridan foydalanish va mustaqil fikrlashga o'rgatadi.

Kompetensiyaviy yondashuvning asosiy tamoyillari:

1. Bilim, ko'nikma va malakalarni uyg'un rivojlantirish – til faqat grammatik qoidalar orqali emas, balki real muloqot orqali o'rganiladi.

2. Hayotiy vaziyatlarga asoslangan ta'lim – o'quvchilar haqiqiy hayotda uchraydigan muammolarni hal qilish uchun til bilimlarini ishlatishadi.

3. Interaktiv o'qitish usullari – o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydigan metodlar qo'llaniladi (rolli o'yinlar, muhokamalar, loyihalar va boshqalar).

4. Muammoli ta'lim – o'quvchilar berilgan vaziyat yoki muammoga mustaqil ravishda yechim topish orqali bilimlarini rivojlantiradilar.

5. Baholashning yangi usullari – o'quvchilarni faqat test yoki yozma ish orqali emas, balki portfoliolar, taqdimotlar, loyiha ishlarini baholash orqali baholash.

Xulosa qismi: Yuqoridagilar asosida aytish mumkinki, til o'rganishda qo'llaniladigan ushbu yo'nalishlar har jihatdan ilmiy tasdiqlangan. Zamonaviy til ta'limining samaradorligini oshirish uchun kommunikativ, integrativ va kompetensiyaviy yondashuvlar asosiy metodologik tamoyillar sifatida e'tirof etilmoqda. Bularning barchasi nafaqat grammatik va lug'at boyligi orqali, balki aqliy fikrlash, zamonaviy qarash, ongostining rivojlanishi, og'zaki va yozma nutq amaliyoti orqali o'quvchini shakllantiradi. Shu sababli, chet tillarini o'qitishda ushbu yondashuvlarni kombinatsiyalash o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Savinyon, S. J. (2002). Kommunikativ kompetensiya: Nazariya va sinf amaliyoti. McGraw-Hill nashriyoti.

2. Литлвуд, В. (1981). Коммуникативное обучение языку: Введение. Кембриж университети nashriyoti.

3. Braun, H. D. (2007). Til o'rganish va o'qitish tamoyillari. Pearson ta'lim nashriyoti.

4. Ричардс, Ж. К., & Роджерс, Т. С. (2014). Подходы и методы в обучении языкам. Кембриж университети nashriyoti.

5. Yevropa Kengashi. (2001). Til o'rganish, o'qitish, baholash uchun umumiy Yevropa standartlari. Kembrij universiteti nashriyoti.

6. Oliy ta'lim muassasalari uchun chet til o'qitishga oid me'yoriy hujjatlar va standartlar.

7. Abdujabarova, Kamola Husniddin Qizi. "Analysis of Speaking Methods in Teaching Foreign Languages." Journal of Higher Education and Academic Advancement 1.1 (2024): 219-223.

8. Fuzaylova, N. A. (2024). ANALYSIS OF THE EXPRESSION AND SPECIFIC CHARACTERISTICS OF NEOLOGISMS IN TRANSLATION. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 21(2), 175-180.

9. Fuzaylova, N. A. (2024). USE TECHNOLOGY IN MATERIAL DESIGN, LESSON PROCEDURES, AND ASSESSMENT. INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION, 3(33), 141-143.

10. Fuzaylova N. A. Genre in Academic Prose: What Makes Academic Prose Different from Other Varieties //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – T. 25. – C. 34-37.

11. Kuryozova Gulshan Akmal qizi. (2023). Translanguaging and ELT (English language teaching). International Scientific and Current Research Conferences, 1(1), 404–408.